

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 21. maja 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Državni svet v Belgradu o slovenskem uradnem jeziku

Znano je, da so za časa prejšnjih režimov začeli splošno dostavljati davčni uradi v Sloveniji plačilne naloge in tudi druge stvari v srbsko-hrvaškem jeziku in da se je pričelo izrivanje slovenskega uradnega jezika v Sloveniji v splošnem.

Neki davčni zavezanec v Ljubljani je večkrat odklonil sprejem srbsko-hrvaškega davčnega plačilnega naloga, nakar mu je bil dostavljen s policijsko asistenco. Zoper vse to je vložil pritožbo na finančno ravnateljstvo v Ljubljani, ki pa pritožbi ni ugodilo, češ da mu finančno ministrstvo pošilja tiskovine v srbsko-hrvaškem jeziku in jih mora zato uporabljati, posebno če ne dobi zadosti slovenskih tiskovin. Davčni zavezanec se je pritožil nato še na finančno ministrstvo, ki je pritožbo spet odbilo, češ da je bil pritožniku srbsko-hrvaški davčni plačilni nalog namesto slovenskega dostavljen zato, ker je slučajno zmanjkalo tiskovin v slovenskem jeziku in da je to le izjemen primer, kar dokazuje tudi okolnost, da se nihče drugi ni pritožil zaradi tega. Policijski stražnik pa da je bil navzočen pri dostavitvi le kot priča.

Nato je davčni zavezanec vložil pri državnem svetu v Belgradu tožbo zoper finančno ministrstvo. V tej tožbi je tožnik navajal, da se je pritožil na finančno ministrstvo, ker je finančno ravnateljstvo v Ljubljani odbilo njegovo pritožbo oziroma predlog 1. da se mu naj dostavljajo vsi davčni plačilni nalogi vedno v slovenskem jeziku; 2. da naj ukrene, da se izdajajo samo slovenski plačilni nalogi v Sloveniji in da se njemu dostavi vnovič zadevni plačilni nalog v slovenskem jeziku; 3. zavrnilo njegov protest zoper to, da mu je davčni služabnik dostavljal s policijsko asistenco srbsko-hrvaški plačilni nalog ter da ga je policijski stražnik celo prijemal ter dejal: »Torej vi ne sprejmete odloka v državnem jeziku! To vam bo še škodovalo!« Davčni zavezanec je omenjal v tožbi nadalje, da je v pritožbi na finančno ministrstvo zahteval, da finančno ministrstvo odloka finančnega ravnateljstva v Ljubljani izpremeni ter odloči: 1. da se mu mora izdati in dostaviti dotični davčni plačilni nalog v slovenskem jeziku; 2. da se odredi, da se dostavljajo njemu in tudi sploh vsem prebivalcem v Sloveniji vsi odloki, rešitve, dopisi itd. v slovenskem jeziku. Tožnik je še posebej dvignil tožbo tudi zoper to, ker mu je finančno ministrstvo izdalo na njegovo pritožbo v slovenskem jeziku rešitev v srbsko-hrvaškem jeziku, s čimer so bile spet prizadete njegove državljanske pravice, ko je bila rešitev namenjena za Slovenijo, je bila vloga slovenska in je bil tako vnovič slovenski jezik zapostavljen! V tožbi je tožnik pobijal tudi postopanje pri finančnem ministrstvu zato, ker je to brez vsake podlage v spisih ugotovilo, da je bil izdan srbsko-hrvaški plačilni nalog zaradi tega, ker je slučajno zmanjkalo slovenskih obrazcev ter da je predmetni primer le izjema in da ni bila podana nobena druga taka pritožba, ko je finančno ravnateljstvo samo ugotovilo, da pošilja ministrstvo financ tudi slovenske tiskovine, sicer pa srbsko-hrvaške, ki morajo biti porabljene. Tožnik je pa v tožbi ugotovil, da so davčne uprave zadnja leta pričele redno izdajati plačilne naloge in tudi druge odloke v srbsko-hrvaškem jeziku in da postaja tako dejansko tudi tako imenovani zunanji uradni jezik v finančni upravi v Sloveniji srbsko-hrvaški in da se izpodriva slovenski jezik. Gre za osnovne državljanske pravice državljanov slovenskega rodu in za pravice slovenskega naroda kot takega. Upoštevati je bilo zato v upravnem sporu tudi splošni zahtevek tožnikov, naj se izdajajo davčni plačilni nalogi, odloki, dopisi itd. davkoplačevalcem v Sloveniji samo v slovenskem jeziku in da je bil s tem, ker je bil ta zahtevek odbit, kršen v zakonu osnovani neposredni interes tožnika kot državljan slovenskega rodu in jezika.

Gre za to, če je v Sloveniji uradni in državni jezik slovenski jezik ali ne! Ustava določa, da je v Jugoslaviji uradni jezik srbsko-hrvaško-slovenski. Ker po srbskih in hrvaških krajih nihče ne uraduje v slovenskem jeziku, ki ga seveda ne razume ne tamkajšnje uradništvo, še manj pa ljudstvo, ustave ni mogoče razlagati drugače kot tako, da je v srbskih krajih srbski, v hrvaških krajih hrvaški, v slovenskih krajih, to je v Sloveniji, pa slovenski jezik uradni in državni jezik! V nasprotnem primeru bi slovenskega jezika kot uradnega in državnega jezika sploh ne bilo. Kakor za krajevne oblasti, velja pa to načelo tudi za centralne oblasti. Zato so dolžna tudi ministrstva izdajati za Slovenijo rešitve v slovenskem jeziku.

Glede navzočnosti policijskega stražnika pri dostavitvi srbsko-hrvaškega plačilnega naloga je pa tožnik v tožbi poudarjal, da ugotovitev finančnega ministrstva, da je bil policijski stražnik navzočen le kot priča, ne drži, ker se priča pri dostavitvi nima vmešavati v poslovanje, kakor se je v resnici policijski stražnik, ki je očitno hotel davčnega zavezanca pripraviti do tega, da bi sprejel neslovenski plačilni nalog. Plačilni nalog je bil tedaj dostavljen s policijsko asistenco, kar je zoper predpise zakona o obč. upr. postopku.

Tožnik je zahteval s tožbo, da naj državni svet pobijano rešitev ministrstva financ razveljavi kot protizakonito in ker niso bili upoštevani predpisi postopka. Tožniku naj bo izdan nov plačilni nalog v slovenskem jeziku in naj izda tudi ministrstvo financ rešitev na tožnikovo pritožbo v slovenskem jeziku.

Sploh naj se izdajajo vsi odloki, rešitve, dopisi itd. v Sloveniji vsem prebivalcem v slovenskem jeziku. V Sloveniji je uradni in državni jezik slovenski.

Državni svet v Belgradu je stvar presojal dne 26. februarja 1937 ter izdal nato v srbsko-hrvaškem jeziku razsodbo, ki je bila dostavljena tožniku 14. maja t. l. in ki se glasi v prevodu takole:

Državni svet Kraljevine Jugoslavije.

Br. 30519/36.

26. februarja 1937 god. Beograd.

Državni svet,

VI. oddelek, sestavljen iz državnih svetnikov: Rošića dr. Maksimilijana kot predsednika, Pišteljica Luke, Peičića Teodora, Krstića Nikole, Kovačevića dr. Žarka kot udov. in sekretarja Tomića I. Milovana, je na tožbo dr. R. J. iz Ljubljane zoper rešitev finančnega ministra (oddelek za davke) z dne 13. maja 1933 št. 22.832 na podstavi člena 24., točke 4. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih in glede na zakon o taksah z dne 26. februarja 1936

razsodil:

Zavrača se tožba dr. R. J. iz Ljubljane.

Razlogi.

Potem ko je pregledal tožbo, pobijano rešitev in ostale spise, ki se nanašajo na to zadevo, kakor tudi ministrov odgovor na tožbo, podan z dopisom z dne 21. novembra 1936 br. 75182, je državni svet dognal:

Po čl. 15. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih sodijo upravna sodišča o upravnih sporih med poedinci ali pravnimi osebami na eni strani in upravno oblastjo na drugi strani. Tak spor je samo tam, kjer je z aktom upravne oblasti zadeta

pravica ali pa neposredni osebni interes, ki je osnovan v zakonu. Če je v danem primeru kak tak interes, ima presoditi sodišče. Po tej zakoniti določbi je mogoče s tožbo pred upravnim sodiščem začeti upravni spor samo zoper tak akt upravne oblasti, s katerim je kršena kakšna pravica ali neposredni osebni interes, osnovan v zakonu.

Iz predmetnega spisa sledi, da je tožnik vložil tožbo zoper pobijano rešitev zaradi tega, ker mu ta ni bila dana v slovenskem jeziku, kakor tudi zaradi tega, ker ni bilo z njo razveljavljeno na njegovo pritožbo postopanje pri davčnih oblastih, ki so mu dostavile plačilni nalog za leto 1935 v srbsko-hrvaškem jeziku in v navzočnosti policijskega stražnika ter se sklicuje na to, da tak način dostavitve nasprotuje ustavi in zakonu in da je zaradi tega iz enakih razlogov tudi pobijana rešitev protizakonita. Navedbe tožbe so neosnovane.

Po členu 3. ustave kraljevine Jugoslavije iz leta 1931 je uradni jezik kraljevine srbsko-hrvaško-slovenski. Zaradi tega, ker je bil izdan tožniku plačilni nalog v srbsko-hrvaškem jeziku in ker je na njegovo pritožbo finančno ministrstvo izdalo pobijano rešitev v istem jeziku, ni bila s tem tožniku prikrajšana nobena pravica ne neposredni osebni interes, osnovan v zakonu, ko je bilo vse to izvršeno v uradnem jeziku. Tako postopanje ne nasprotuje ustavi. Sicer ni tožnik navedel nobene zakonite določbe, po kateri bi mu morala biti navedeni nalog in pobijana rešitev izdana v slovenskem jeziku.

Prav tako ni bila prizadeta nobena pravica niti neposredni osebni interes, osnovan v zakonu, če je bil omenjeni plačilni nalog dostavljen v navzočnosti policijskega stražnika, ker tožnik ni hotel sprejeti plačilnega naloga od sluge davčne uprave in je zaradi tega morala biti dostavitev izvršena vpricho polnoletne osebe (§§ 52. in 47. zakona o obč. upr. postopku). V tem primeru je bila ta oseba policijski stražnik, kar po zakonu ni prepovedano.

Po vsem tem je jasno, da tožba ni osnovana na kakšnem neposrednem osebnem interesu, osnovanem v zakonu, zaradi česar je bila tožba zavrjena s to odločbo po točki 4., člena 24. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih.

Taksa je plačana.

L. S.

Predsednik VI. odelenja državnog saveta:

M. Rošić m. p.

Delovođa-sekretar:

I. M. Tomić m. p.

Dr. Jos. Regali:

O slovenskem „Narodnem gledališču“

IV.

Umetnostna stran.

2. Ustvarjanje v gledališču.

Ne gre samo za to, da je dramski igralec na odru pravilno maskiran in da pravilno izgovarja in ne samo za to, da pevec pravilno poje in ne distonizira. Opera in drama morata vplivati estetsko, morata podajati lepote in miselne vrednote, da zajameta občinstvo in da ima gledališče res umetnostno raven. Treba je podati v operi ali drami umetnostno vsebino v celoti in popolnosti. Za to je treba razumeti duha dela. Najbolj izurjen pevec, ki zadene eno desetinko note, še ni operni umetnik, najbolj spretni žongler še ni dramski igralec. Gotovo je potrebna tehnična popolnost, posebno pri operi (pri nas je v operi včasih manjka), glavno je pa estetsko razumevanje in estetsko podajanje. Za to je pa treba vodstva, ki je splošno umetnostno izobraženo in ki v resnici pozna gledališko snovanje, in pa režiserjev, ki ne iščejo različnih -izmov, ampak ki so estetsko podkovani in spravijo dušo umetnine na dan.

Drama slovenskega »Narodnega gledališča« je estetsko dosti popolnejša kakor opera. V drami dosežajo večkrat resnično umetnostno višino, čeprav so tudi slabše predstave. Če bi bila v drami tudi še inscenacija boljša (ni je zato, ker je zanjo odločenega premalo denarja in ker je oder premajhen), bi lahko rekli, da je slovensko dramsko gledališko podajanje tu in tam resnično umetniško. Naj spomnimo le samo na letošnjo uprizoritev Cankarjeve drame »Za narodov blagor«. Režiserja Debevec in Stupica se znata vsak po svoje zatopiti v bistvo in duha dela, ki ga uprizarjata; imamo precej inteligentnih igralcev in igralk, želeli bi pa še mojstrskih podajalcev slovenskih tipov. Ustvarja se pa tudi ansambel.

Za opero pa to ne velja. Ni vselej v operi predstav, ki bi podale dušo in estetsko bistvo opere. Operne predstave potegnejo po navadi posamezne pevke in pevci iz vode. Orkester ni izdelan in mu manjka preciznosti. Manjka pravi operni režiser, ki bi obvladal glasbeno, pripovedno in scenično stran in bi bil sposoben vse tri sestavine izdelati v močno celoto. Dirigenti po navadi premalo izdelajo muzikalne sestavine; tiste preciznosti v posameznostih, ki jo poznajo v orkestrih n. pr. sodobni italijanski dirigenti, še daleč nimamo. Vendar pa presegajo posamezne predstave zagrebško in belgrajško raven. Pred vsem so potrebni v gledališkem obratu

red, avtoriteta in disciplina.

Če pri gledališču ni brezpogojnega reda, ni mogoče dosegati pravih uspehov. Če delajo posamezni udje po svoji glavi in zanašajo med tovariše anarhijo, trpi umetnostna raven in tudi tisti umetniki, ki imajo dobro voljo in resnično sposobnost, trpe v svojem ustvarjanju. Pred vsem je treba, da daje vodstvo samo dober zgled glede reda in discipline. Neodločnost, omahovanje in mečkanje vodstva zanaša nered tudi med osebje. Večno izpreminjanje repertoarja demoralizira najboljše igralce, ker jim uničuje že začeto delo. Repertoar se mora ustvariti za naprej, razdeliti je treba v drami igralcem ob pravem času vloge, da imajo čas za študij in če so že v sredi študija, jim ne gre s tem, da se stvar odstavi z repertoarja, preden je uprizorjena, uničevati njih dela. Operni pevci, ki ne dobe ob pravem času vlog ali pa ki eno vlogo do polovice preštudirajo, pa jo morajo zavreči in začeti spet z novo vlogo zaradi izpremembe repertoarja, izgubljajo čas in živce. Take stvari je treba brezpogojno odpraviti in napraviti red pri glavi! To zaradi kvalitete slovenskega »Narodnega gledališča«, ki je last vsega slovenstva! Če vodstvo nima discipline, je ne morejo imeti podrejeni!

Osebje

mora biti zaposleno smotrno in po sposobnosti. Ni prav, da zaradi kapric posameznikov poslušajo občinstvo v starih operah iz »železnega« repertoarja n. pr. vedno eno in tisto »Traviato«, ko je na razpolago še druga moč, ki bi ustvarila s »Traviato« resnične glasbene kakovosti. Sploh bi bilo prav, če se v operah, ki jih pojo stalno že več sezij, solisti včasih menjajo. Nepotrebno je obremenjevati pevce z vlogami, ki jim ne pevsko ne igralsko ne odgovarjajo, če so druge pripravne moči na razpolago. Posebne sposobnosti pevcev je treba izrabiti. Ne vemo, zakaj še niso uprizorili Delibesove »Lakmé« in Mozartovih oper »Čarobna piščalka« in »Beg iz Serajla«, ko so res prave moči zanje med solisti. Ne gre, da ima na primer ena pevka moč v seziji po 80 nastopov, druga pa, ki ima trojno plačo, pa polovico manj. Ne gre pa tudi siliti pravih opernih pevki in pevcev v operete.

Število pevcev in igralcev pri slovenskem »Narodnem gledališču« ni ravno premajhno in bi zadostovalo, če bi bili vsi tudi v resnici zaposleni. So pa pri gledališču moči, ki nastopijo v vsej seziji le po nekajkrat in en tak nastop stane več

kot prvovrsten gost. Le s tenorji bo v prihodnje še večji križ kot do sedaj, če pojde prvi tenor res iz Ljubljane. Vprašanje tenorja je hudo važno za raven slovenske »Narodne opere«.

Velikega pomena za kakovost in umetnostno raven gledališkega podajanja je tudi pravilna razdelitev dela in časa. Če odrski umetnik nima nikoli miru, da bi se sam za se zatopil v vlogo, in če ima dan za dnevno predstavo in skušnje, ne more nikoli biti toliko zbran, da bi lahko v resnici sam duševno ustvarjal. Prav lahko bi, če bi bil red v razdelitvi dela, uredili tako, da bi imel vsak pevec ali igralec vsak teden dva dni prosta! Opera in drama naj bi prenehali igrati že s 15. junijem, ne pa šele s koncem junija. Nedeljske popoldanske predstave naj bi prenehale že z mesecem majem. V vročini ne hodijo ljudje v gledališče. Poletno gledališče na prostem se pri nas ni obneslo in se ne izplača ne tvarno ne umetnostno.

Posebno pevci, pa tudi igralci, se morajo vedno naprej izobraževati,

čeprav so že leta in leta pri gledališču. Pri velikih operah imajo tudi starejši pevci in pevke svoje stalne učitelje petja, da jim glas in tehniko petja nadzorujejo in popravljajo. Pri nas bi prav nič ne škodovalo, če bi operno vodstvo solistom naročilo, da naj imajo stalne učitelje petja, tistim solistom, ki pa imajo resničen glasovni material, a jim manjka pevske izobrazbe, naj bi pa to naravnost ukazalo. Za nagrado učitelju petja naj bi dobivali pevci in pevke poseben prispevek ali pa naj bi nastavila uprava sama učitelja petja. Slovenska »Narodna opera« bi s tem veliko pridobila na kvaliteti in bi se zadevni stroški bogato izplačali.

Pevci in igralci, še bolj pa režiserji in dirigenti naj bi hodili gledat

velike odrske umetnike v tujino,

da bi se s tem kaj naučili. Prinesli bi tako nekaj svetovljanstva in velike gledališke kulture v slovensko »Narodno gledališče«, kar je oboje za nas krvavo potrebno. Če je šla n. pr. kakšna pevka ali pevec n. pr. na Dunaj ali v Milan poslušat Jarmilo Novotno ali Toti da Monte ali Giglija, bi morala biti dana za to prilika tudi med sezijo. Naši operni dirigenti bi morali študirati umetnost velikih evropskih dirigentov, da bi postala glasbena stran naše opere boljše. Režiserji bi morali poznati režijo velikih svetovnih odrov, če naj gremo vstric z velikim svetom. Dramskim igralcem bi zelo koristilo, če bi včasih videli kakšnega znamenitega igralca v Pragi ali na Dunaju. Za taka podučna potovanja naj bi našli kjerkoli znesek, da bi osebje, ki bi šlo v tujino za nekaj dni, ne potovalo samo na lastne stroške.

Tuji veliki svet in njegove zgledne odrske ustvaritve bi dale slovenskemu »Narodnemu gledališču« pogon in odprle našim ljudem nove vidike. Bi pa koristile tudi gledališkemu ustvarjanju v slovenski izvorni smeri. Prav piše A. Rheinhardt o Leonori Duse, ko pravi: »Zdi se mi potrebno v pojasnjevanju tega bitja, ki je bilo z močjo in milostjo tako obdarovano, da se ozrem tudi v najbolj notranji krog njegovih podstav in govorim vsaj malo o Italiji Leonore Duse, iz katere je šla med svet in povem, da se je ona, ki so jo doživele tako številne tuje dežele in tako neštevilna tuja mesta kot svojo, vračala domov bolj bogata svetovljanstva in še bolj pa kot še boljše Italijanka.

Režija.

V drami so režiserji in režija v splošnem dobri, v operi pa ne. Režija mora skrbeti za to, da je ansambel vigran, »star« je današnji dan v drami izgubil, le v operi ga še priznavajo.

V operi se pozna, da ni tekstno analitičnih vaj. Pevci dobe le vloge in ne pouda se jim niti dramska vsebina opere, še manj pa kaj drugega. Kako naj potem resnično igrajo! Pevci bi morali biti poučeni o tvorni in glasbeni vsebini in pomenu dela, ki je uprizorjeno. Kar naredo — in včasih napravijo veliko — naredo sami in iščejo sami literarnih pripomočkov, tisti namreč, ki jim je res operna umetnost in gledališče pri sreči.

Manjka pa pri nas, posebno v operi

sloga.

Vsaka opera je zase problem. Rousseau je sicer dejal (bilo je pa to že v 18. stoletju!), da tisto, kar je preneumno, da bi govorili, pojo. V operi je naloga režije ta, da spravi skupaj take ljudi, take barve in tak prostor, torej da najde tisto odrsko obliko, ki odgovarja stremljenju in bistvu glasbe, kot je prav povedal višji režiser dunajske državne opere dr. Lothar Wallerstein. Tudi mimika in geste morajo biti v duhu glasbe, če naj bo uprizoritev opere kaj vredna.

Scenerija

in odrska oprema, kostumi in obnašanje pevcev morajo biti v slogu glasbe! Ne gre n. pr. »Traviato«

Modno blago!!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistovske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

dajati v modernih oblekah in z modernim pohištvom. Vsa prenavljanja in »moderniziranja« starih umetnin tako, da nasprotujejo duhu in slogu glasbe, so za estetsko čutečega človeka smešna, čeprav se je po vojni tudi po največjih odrih razpasla ta razvada. Scena mora biti prilagodena tudi v barvah glasbi: saj pravijo da celo vsakemu tonu odgovarja posebna barva. Scena naj raste z glasbo ali pa pada. V »Lucii di Lammermoor« n. pr. bi bilo treba v II. prizoru, ko opera glasbeno raste, počasi vedno bolj razsvetljevati sceno, horicont bi moral biti na koncu prizora poln zvezd z mesecem, pa ni bilo ničesar.

Sploh bi bilo potrebno, da se zneska za kostume in scenerijo znatno zvišata, kajti inscenacija je pri nas dostikrat res primitivna. Scenograf naj bi šel v dunajsko »Meisterschule für szenische Kunst« vsaj za nekaj časa kot gost.

Orkester

je pri slovenski »Nar. operi« najšibkejša stran. Nima dosti godal in zato nima bleska. Vsaj še 4—7 godal manjka. Orkester je le redkokdaj dobro naštudiran, detajli niso izdelani, orkester se lovi za pevci itd. Kdor je kedaj slišal sodobne velike italijanske operne orkestre, ve, česa je treba pri nas. Orkester je treba takoj izpolniti.

Dirigenti

so včasih preveč zaposleni zunaj gledališča, včasih pa nimajo volje ali smisla za stvar. Pada pa odgovornost za glasbeno stran podajanja gotovo nanje. Če bi prišel za nekaj tednov kakšen dirigent, ki uživa mednarodni sloves, kot gost v našo opero, bi veliko koristilo. Velikega opernega dirigenta pri nas še ni.

Gostje

v operi so, posebno če so resnični umetniki, za umetnostno raven velika podpora. Mogoče bi se dalo doseči, da bi prišel gostovat v Ljubljano kak cel, prvovrsten operni ansambl in bi šla v zameno gostovat slovenska opera v tujino.

V.

Pričujoči sestavki o slovenskem »Narodnem gledališču« so narasli bolj, kot smo mislili. Slovensko »Narodno gledališče« je pa naš največji umetnostni zavod in predstavlja vse slovenstvo ter mora biti nosilec slovenske kulture in slovenstva samega. Ne gre za kakšno zabavišče, gre za stvar, ki je vredna zanimanja vseh, kar nas je.

Velike stvari, ki smo jih omenili, je znanih ljudem, ki so v stiku s slovenskim »Narodnim gledališčem«. Treba pa je, da jih tudi v resnici izvrše!

„Mrtva straža“ in dr. Vošnjak

Prejeli smo:

Cenjani gospod urednik, prosimo, da objavite na svoj članek »Izven nas« v 18. številki Vašega cenjenega lista naše sledeče pojasnilo:

Danes vidimo bolj kot kdaj prej, kaj nam je naše osvobođenje prineslo in česa vsega nam ni prineslo. Seveda občutimo najbolj

Vemo pa tudi, da bi bilo lahko v marsičem drugače, če bi se bili Slovenci v tistih odločilnih dneh znašli in res kaj ukrenili. Kar je bilo, je bilo premalo, da bi nas bilo obvarovalo velikih nesreč. In še to, kar se je storilo, so storili poedinci na svojo pest in odgovornost, ne poklicani, storili iz svoje zavesti in navdušenja, pripravljeni na vse. Kaj bi bilo z njimi, da se ni posrečilo?! Zato so njihove zasluge pri tem vlepomembnem delu v tako važnem času še vse neprijetno večje. Bili pa so to zlasti: dr. Bog. Vošnjak, dr. Niko Zupanič in senator G. Gregorin. (Primerjaj Masarykovo in Beneševo delo in njihove knjige o tem.)

Od teh je doslej napisal posebno knjigo le dr. Vošnjak. In po tem njegovem delu in tej njegovi knjigi ga cenimo mi! In to je tako veliko, da je proti njemu prava malota, pa naj dela poleg tega še karkoli. Kajti to njegovo delo je bilo v usodnih dneh za nas Slo-

vence, in nas Slovence je predstavljal z njim. (Kje so bili tedaj naši drugi?) In važnosti tega njegovega dela se mi zavedamo in za nas ima ceno.

Centralizem? Gospod urednik, to ni tako usodno važno. Slovenci smo pač začetniki vsepovsod in ga tudi tak, ki ima najboljšo voljo, često polomi. In pri centralizmu ga je polomilo mnogo naših ljudi, toda že v Jugoslaviji! Glavna stvar pa je, da je vsaj večina našega naroda prišla na zeleno vejo v Jugoslaviji! In tu so tiste Vošnjakove zasluge. Našo notranjo ureditev (centralizem — federalizem) si moremo sedaj v svobodi urediti sami — to je pa nekaj drugega. In da smo še mi na njih mestu?!

Dr. Vošnjaka knjiga »U borbi za ujedinjeno narodno državo« je izšla v srbohrvaščini predvsem zaradi založništva. In tudi pozneje, ko je bilo že na tem, da izide v slovenščini, se to ni zgodilo iz istega vzroka. Ker pa knjiga govori o našem narodnem vprašanju in borbi Slovencev za osvoboditev, je po našem občutku za nas ponižujoče, da je nimamo v svojem jeziku.

Gospod urednik, mi nismo vezani na nobeno stran, ampak hočemo biti le narodno gibanje, toda to z vso resnostjo, zato moramo biti najprej čim bolj objektivni in pravični ter dati vsakemu, kar mu gre, pa naj bo to oportuno ali ne. Tako tudi nasproti dr. Bog. Vošnjaku, čeprav mu gre precej. Sine ira et studio. Slave je za nas vse še več ko preveč, le da bi bilo Slovencev, ki bi se potegovali za najvišjo.

Naše pojasnilo, gospod urednik, je mišljeno odkrito in brez vseh drugotnih namenov. Saj so okrog nas že dvajsetletnice teh velikih dogodkov.

Z odličnim spoštovanjem!

»Mrtva Straža« v Ljubljani.

To pojasnilo priobčujemo zato, ker smo prepričani o dobri volji in namenu »Mrtve straže«. Seveda pa kaže že površen pogled nanj, da ni ovržno niti enega naših pomislekov, ki se tičejo političnega dela dr. Vošnjaka.

V svojem zapisku »Izven nas« se nismo niti dotaknili Vošnjakovega dela med vojno v zamejstvu. Naj bo že pomembno ali ne — sodbo o tem prepuščamo zgodovinarjem.

Toda še tako zaslužno delo ne more biti in ne bo pri samozavestnem narodu nikoli opravičilo, da mu pozneje kdorkoli skoči za hrbet in pomaga njegovim nasprotnikom pri delu, ki vodijo v njegovo stvarno in pravno pogubo.

In tu moramo ugotoviti samo dvoje dejstev, katerih nasledki govore bolj razločno od slehernega umovanja.

Prvo dejstvo je, da je dr. Vošnjak zelo aktivno sodeloval pri uvedbi centralističnega državnega sestava v naši državi in da je to storil kljub temu, da je vedel, da ga odklanja večina Slovencev, pa tudi večina Hrvatov. Kljub temu torej, da je videl, da sta od treh državnih narodov bila dva zoper centralizem.

Kajti vsi ti ljudje, povzročitelji jugoslovenskega centralizma, niso mogli slovenstva razumeti drugače, kakor kot privesek. Njegove samobitnosti niso videli in doumeli — naravni nasledek lastne majhnosti in nedognanosti. Senca slovenskega genija je šla mimo njih, in oni je niso opazili, je niti niso mogli opaziti. Zato pa tudi niso mogli nič storiti za nas.

Drugo dejstvo pa je, da nam je napravil ta jugoslovenski centralizem strahovito škodo, stvarno in npravnstveno, kakor je dosedaj v svoji zgodovini še nismo doživeli. Škoda, ki je v celoti najbrž sploh nepopravljiva. Ne mislimo pri tem samo na težke milijarde, četudi te pri našem revnem narodu niso karsibodi. Ali s pridnostjo in varčnostjo bi jih po zlomu jugoslovenstva v nekaj desetletjih le mogli deloma nadomestiti. Ne mislimo tudi samo na vzgajanje k ovadstvu, hlapčevstvu, javni in zasebni laži, ki ga goji po sestavi in načrtu jugoslovenarstva, da nas slabi in sebe krepi. Naše ljudstvo bo prej ali slej izpljunilo to nesnago. A mislimo na to, kako je ta centralizem spodkopaval biološke korenine našega naroda, da so se začele sušiti — v veliko veselje naših nasprotnikov seveda. Saj smo že kar brali, da bo ta mali prirast našega prebivalstva naredil prostor za doselnike z juga. Naj bi »Mrtva straža« prebirala knjige, kakor »Zdravje v Sloveniji«, ki jo je izdal Higijenski zavod v Ljubljani, naj vzporedno s tem prebira poročila okrožnega urada o trajanju brezposelnosti pri nas in o pojemanju brezposelnosti na jugu. In naj bi zraven nekoliko razmišljala o tem, da bi moralo biti ravno narobe, če bi imela Slovenija samo približno enake mogočnosti, da svoje sposobnosti uveljavi!

Da, centralizem, to je največji greh, ki je bil kedaj storjen nad našim narodom. In tega greha ne popravi nobena prejšnja zasluga — če je sploh kedaj bila.

Kajti k zaslugi spada navsezadnje vendarle tudi nekakšen učinek. Zgolj govorjenje, pisanje sestavkov in poročil, prošnje in modelovanje spričujejo sicer lahko dobro voljo, a zasluga še niso.

In glede takih zaslug ne vemo prav nič. Saj vendar ne misli »Mrtva straža« resno zatrjevati, da bi bili brez mož, ki jih omenja, le za las slabše odrezali, kakor smo? Da je bilo sploh mogoče slabše odrezati?

O, da, bilo je zamujenih priložnosti. Takrat, ko smo zamudili sporazum z Nittijem. In na Koroškem, ko je bil čas, da jo rešimo do Drave.

Toda tu nam je spet centralizem samo škodoval, Bahaške besede o naši severni meji, ki si jo bomo začrtavali sami, je vendar spregovoril dr. Vošnjakov politični bratec v jugoslovenstvu.

Spričo vsega tega se nam res zdi precej huda, da bi centralizem ne bil »tako usodno važen«. Kajti naša grenka usoda je in naša strašna nesreča. In nekaj povrh, kar nam bolj škoduje, ka-

kor naš odkriti sovražnik:

s pahljajočimi nočnimi krili nad tenko, a do žil odvodnic segajočo rano.

Vsega tega pa Slovenci ne bomo pozabili in tudi ne smemo pozabiti, če naj smo kaj vredni kot ljudje in narod. Sicer bi res zaslužili usodo, ki so nam jo jugoslovenci namenili.

Jugoslovensko razsvetljenje

Za binkošti bi se bilo tudi »Jutro« hotelo postaviti z razsvetljenjem. Na pomoč pa mu je prišel samo jugoslovenski duh. In razsvetljenje je temu primerno. Že po obliki. Kajti v skladnji in besedišču je nagomililo vso mogočo edinstveno nesnago. Sicer pa ne obsega vse dolgo razsvetljeno pripovedovanje drugega, kakor »ideje«, kako dobro je za nas Slovence in kakšnih nevarnosti smo »očuvani«, ker so naš jugoslovenski nacionalci u-e-dinili, menda za primerno takso 15 milijard, in kako bi bilo slabo, če bi tega nacionalnega u-e-dinjenja ne bilo.

Toda berimo:

Usoda je nam jugoslovenom in ž njimi nam Slovincem odredila zgodovinsko poslanstvo med narodi Evrope in nas postavila na enega od najbolj važnih prostorov našega kontinenta.

.....
Skupaj z bratovskim češkoslovaškim narodom nas je poklicala, da dokažemo konstruktivno silo slovenske rase tam, kjer slovanstvo neposredno sega v evropski zahod. Postavila nas je pred preizkušnjo, da dokažemo v veliki borbi nasprotujočih si interesov velikih in malih evropskih narodov svojo mirotvorno moč.

Tu se je sicer »Jutro« za hip zasvetila resnica, ko mu je prav tako za hip odpovedal jugoslovenski duh. Toda vrag razumi, kje je ostalo jugoslovenstvo, ko smo bili vendar poklicani skupaj s Čehi in Slovaki. Saj je to naravnost reklama za nekako zahodoslovenstvo, če že ne naravnost za severoslovenstvo! In kaj ima jugoslovenstvo pri tem opravka? To vendar ne spada niti umsko niti kulturno niti versko na Zahod. Kajti kar je še jugoslovenov med Slovenci in Hrvati, ti ne štejejo niti po številu. Po miselnosti pa že celo ne spadajo med nas.

Temule razsvetljenju se pa že od daleč vidi pristni jugoslovenski duh:

Da je naša država v svoje meje mogla objeti naš slovenski rod, se je zgodilo le, ker smo znali prepričati one, ki so krojili novo karto Evrope, da smo Slovenci s Hrvati in Srbi en narod in da bi naše odvajanje od srbskohrvaškega dela bil greh proti nacionalnemu načelu in proti načelu samoodločbe narodov, ki sta tvorila službeni program mirovne konference.

Kajti če bi Slovenci ne bili s Srbi in Hrvati en narod, bi seveda ne imeli pravice do samoodločbe,

Opazovalec

Jugoslovenska resničnost

»Ljudski glas« piše:

Francoški kapitalisti imajo v naši industriji in bankah naloženega nad eno milijardo dinarjev kapitala, angleški 879 milijonov, češki 774 milijonov, švicarski 707 milijonov, ameriški 538 milijonov, italijanski 490 milijonov, avstrijski 359 milijonov, belgijski 229 milijonov, madžarski 183 milijonov, švedski 107 milijonov, holandski 78 milijonov dinarjev, skratka, ni narodnosti, ki bi ne bila po svojih kapitalistih zastopana pri izkoriščanju bogastva naše zemlje in cenene delovne moči našega človeka. Ti kapitalisti spravljajo velik del dobička iz naše industrije in celotnega gospodarstva v svoje žepce. Saj je od 985 industrijskih podjetij in 615 bank v rokah ali pod nadzorstvom zamejnega kapitala 305 največjih industrijskih podjetij in 24 velikih bank. Da je glavna industrija v rokah zamejnih kapitalistov, ki prepuščajo domačim tovarišem samo manjša podjetja, dokazujejo naslednje številke: V vseh industrijskih podjetjih v Jugoslaviji je vpisanega delniškega kapitala 3 milijarde 400 milijonov dinarjev, od tega je zamejnih naložb 2 milijardi 315 milijonov.

.....
Baker, danes, ko se ves svet pripravlja na novo vojno, najdragocenejšo rudo, bo izkoriščala in predelevala pri nas pod izrednimi ugodnostmi ista francoska kapitalistična družba, ki spravlja mastne milijonske dobičke iz borskih rudnikov. V zadnji številki »Ljudskega glasu« lahko še enkrat pogledate, kakih davkov je oproščena ta družba za dobo 15 let za svoje tovarne, ki jih postavlja za elektrolitično rafiniranje bakra. Prav te dni je imela ta družba občni zbor v Parizu, kjer je izkazala to-le naraščanje svojega dobička pri borskih rudnikih. V zadnjih letih je izplačala delničarjem na eno delnico naslednjo dividendo: v 1931 letu 30 frankov, 1932 leta 60 frankov, 1933 in 1934 leta po 130 frankov, za lani pa že 275 frankov. Njen dobiček se je torej več kakor podvojil in letos dobijo njeni delničarji na roko okrog 100 milijonov dinarjev, njeni delavci pa minimalne mezde. Taka

družba je res potrebna, da se ji za predelovanje bakra brišejo davki.

To vse se godi v jugoslovenski nacionalni Jugoslaviji in godi se seveda tako, ker je to prav tistim, ki so imeli oblast, ki so to oblast centralizirali v enih rokah ter s centralistično zakonodajo poskrbeli, da jih ni moglo nikoli ljudstvo uspešno nadzirati. To se je godilo pod režimi, ki niso vedeli, kako bi bolj dopovedovali lahkovernežem, kako nacionalni da so. In ta vdiranje tujega kapitala so omogočevali tisti nacionalni centralisti, ki so preganjali kot separatiste Slovence in Hrvate, kadar so hoteli imeti nekaj pogleda in nadzorstva nad tem čudnim nacionalnim gospodarstvom. A omogočevali so ga zlasti s tem, da se je zlit ves slovenski in hrvaški denar v belgrajske centralne blagajne, odkoder so ga prenesli potem v varno pariško zavetje.

In če bi kdo sešel iz Slovenije izvoženi kapital ter iz tujine v Slovenijo uvoženi, pa bi videl, da bi domači naš kapital lahko prevzel vsa podjetja, ki jih ima tuji kapital pri nas, in še nekaj bi ga ostalo. In lahko bi imeli slovenski delavci dela doma in še primerne mezde povrh.

Toda to je seveda samo pravljica ob jugoslovenski nacionalno unitaristični resnici.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Slovinci smo narodni, a protinacionalni

V neki polemiki z »Jutrom« ugovarja »Slovenec«, da imenuje prvi list svoje bralce nacionaliste, ko da bi vsi drugi, ki mislijo odkrito slovensko, bili protinacionalni.

Če bi hoteli jemati tujo besedo nacionalen zgolj pojmovno, v njenem prvotnem smislu, bi seveda »Slovenec« imel prav. Tuja beseda nacionalen pomeni isto, kar slovenska naroden.

Toda prav zato, ker imamo za ta pojem še svojo domačo besedo, tuje prav nič ne rabimo. Dokler ni prišla nad nas nesreča jugoslovenstva, ki onesnažuje naš jezik s tujo navlako, zlasti mongolsko, pa tudi drugo, je tudi nismo prav nič rabili v tem smislu in za ta pojem.

A kljub temu nam je bila tudi beseda nacionalen že prej dobro znana. Z njo smo označevali v Avstriji na primer tiste Nemce, a še bolj tiste naše odpadnike — nemškutarje, ki so hoteli zaradi državnega »edinstva« stopiti slovenski narod z nemškim, ali še boljše utopiti ga v njem, češ saj smo po kulturi že tako germanizirani. Iz te stapljavske miselnosti taje na primer koroški nacionalni nemčurji še danes obstoj slovenskega naroda na Koroškem, češ da to prav za prav niso Slovenci, ampak neki Vindišarji, ki da so kajpada privesek nemškega naroda.

Ta tuja beseda nacionalen ima torej v slovenskem jezikovnem izročilu že davno izpred vojne neki poseben pojem: pojem nečesa za slovenstvo slabega, škodljivega, sovražnega. In prav nobene vzroka nimamo posegati v to tenko opredeljevanje našega jezika, da izraža tujo, za nas škodljivo miselnost tudi z tujo besedo.

Naj bi torej kar pri tem ostalo. Slovenci smo in ostanemo narodni. Odpadnike, stapljače in druge nasprotnike samobitnega slovenstva pa bomo imenovali nacionalce.

To je tako naravno in samoobsebnost, da bi za bolela ušesa pravega slovenskega človeka, če bi imenoval kdo na primer orjunce ali odbrance ali jutrovice narodne in ne nacionalne.

In če bi bil kdo kedaj še imel kake pomisleke — danes, po 19ih letih jugoslovenskih nacionalnih skušenj jih ne more imeti. Nad 15 milijard je izmzgalo unitaristično nacionalstvo iz našega slabotnega narodnega telesa. Pa nam nacionalci še zmeraj razlagajo, da je tako prav, da pač mora višja kultura več plačevati, menda zato, da se lahko ščeperi barbarsko bogastvo nad nami, in samo ob sebi se razume za pravega nacionalca, da mora Slovenija najprej preskrbljati južne kraje z bolnicami, železnicami in cestami, potem pa šele sme misliti na se.

Ne, nacionalstvo nam ni samo po besedi, ampak po vsem svojem bistvu tuje, nasprotno. Tako je bilo pred vojno, tako tudi po njej. In bolj ne bo, dokler ga bo kaj med nami. Kdaj je še mogla dobro roditi pšenica, ki jo je pléval dušil?

Neprostovoljna pomoč

»Hrvatski dnevnik« je dne 9. t. m. podal bistveno vsebino našega uvodnika v številki od 7. tega meseca, v katerem smo pred vsem našli in navedli nekaj posebno drastičnih primerov zastopanja Slovenije in slovenstva. Očitno je to storil zato, ker se mu je stvar zdela dovolj važna za naše notranje-politične razmere in ker osvetljuje težki boj za enakopravnost, ki ga bojujemo tako Slovenci kakor Hrvati.

Ta naš sestavek je bil naperjen ne samo zoper nacionaliste sploh, ampak posebej tudi zoper narodnoodbranski »Pohod«. Kajti prav »Pohod« je trdil, da o kakem zastopanju slovenstva v naši državi ne more biti besede. Zato je seveda — kolikoli že! — hud na nas. Pa nas najprej hoče malotiti: ... »Slovenija«, ki je skoraj nihče ne bere. Takoj nato pa ponatiskuje iz »Hrvatskega dnevnika« dobesedno vsebino omenjenega našega sestavka.

Skoraj nihče... »Hrvatski dnevnik«... Torej le še kdo?

»Hrvatski dnevnik« je glasilo hrvaškega naroda. To je le nekaj. Nekateri so mnenja, da pomeni celo nekaj več, kakor »Pohod«. A radi priznamo, da nacionalcey ni med tistimi, ki so tega mnenja.

Sicer je pa neprostovoljno »Pohod« na ta način omogočil, da so tudi njegovi bralci zvedeli nekaj resnice o naših slovenskih stvareh. Čeprav je pri tem previdno špekuliral samo na zavedne nacionalne ljudi, ki jih resnica ne more več okuziti. Zato je priobčil poročilo »Hrvatskega dnevnika« v hrvaščini. Bolj preprostim njegovim ovčicam, v jugoslovenskih zadevah neizvedenim in neizkušnim, naj bi zaradi tujega jezika ostala neprijetna resnica kolikor toliko prikrita. Ali nekaj bodo le razumeli. Vsaj tisto, kako je Bulat v »Narodni Odbrani« zahteval tiho in postopno likvidacijo slovenščine.

Slovensko knjištvo in Hrvati

»Obzor« poroča o »večeru slovenskega jezika«, ki ga je priredilo preteklo soboto v Zagrebu akademsko društvo zagrebških Slovencev »Triglav«.

Prireditve je bila dobro obiskana, čeprav ni bilo velike reklame. Za hrvaško občinstvo je bila zanimiva zlasti zaradi tega, ker mu je slovensko knjištvo v glavnem neznano. Neka pomanjkljivost je bila v tem, ker pisatelji, ki so recitirali svoja dela, niso dobri recitatorji. Bolje bi bilo zato, če bi jih bili zamenjali poklicni recitatorji — igralci. Nekateri so razen tega govorili pretiho, a vsi brez razločka prehitro, da jih hrvaško občinstvo ni razumelo. Tu se je pokazalo, sredi kajkavskega Zagreba, da sta hrvaški in slovenski jezik dva posebna jezika in da je prvi govornik po pravici naglasil samostojnost slovenščine, ki jo neki krogi oporekajo. S tega stališča je imela ta manifestacija slovenske knjige in slovenskega jezika v Zagrebu v tem trenutku globlji pomen, izražen v geslu prirediteljev: »Nočemo več Vrazov!«

Mi s svojega slovenskega stališča take prireditve tem bolj pozdravljamo, ker prinašajo jasnost glede naše narodne samobitnosti in preganjajo iz površnih ali zlohotnih glav tisto publično vrazovščino, ki ni nikomur koristila — na osebne koristi seveda pri tem ne mislimo! — a nam Slovincem toliko škodovala. In iz »Obzoro-vega« poročila more vsakdo razbrati, da je zlasti ta prireditve precej pognala našo stvar naprej v smeri resnice, ki more edina biti osnova slovenske pravice.

Pohojeno jezikoslovje

Kar je slovenskega, »Pohodu« ni všeč, zato mu seveda tudi ni všeč, če si Slovenci ne damo mazati svojega jezika s tujo navlako. Sicer pa — ta boj za čistost slovenščine in zoper njo, ta ni od danes. Več ko sto let je preteklo, kar je Prešeren osmešil »ptujo-besedarje«, pa vendar teh osmešnih prikazni noče biti kraj. In v »Pohodu« so našli seveda zavetišče. Pa so nam posvetili kar cel sestavek.

Umske primitivnosti pohojenega jezikoslovja ne moremo bolj označiti, ko da vzamemo en sam zgled. Na primer:

Na postaji smo naleteli na češki napis »Pitna voda«, tam je tudi ruski napis »vhod« kar v nekoliko primerih.

Pohojeno jezikoslovje misli seveda, da smo si vsako besedo, ki se v slovenščini enako glasi, kakor v kakem drugem slovanskem jeziku, že kar izposodili. V resnici pa je tako beseda piten kakor vhod **popolnoma slovenska**, obedve sta tvorjeni pravilno, obedve sta tudi vsakemu slovenskemu človeku na prvi pogled razumljivi. Vhod je beseda, sestavljena na način, kakor so jo sestavili in tvorili že Latinci, kakor jo imajo danes tvorjeno Romani, Nemci, kakor so jo stvorili tudi Slovani. Pri tem pa za ta v vsakem pogledu jasni pojem prav nič ni bilo treba tujega zгледа — če je tudi morebiti v enem ali drugem primeru bil.

Sicer pa naj samo poudarimo, da ne mislimo z vsem tem povedanim drugega, ko da predstavimo slovenskemu občinstvu plastično-nazorno tiste, ki so zmeraj stali v boju zoper nas, da pokazemo zlasti na njihove umske kakovosti.

In da obenem preišljujemo o položaju, v katerem morejo taki ljudje še zmeraj biti med nami.

Nacionalni šaljivci

Kadar zahtevamo Slovenci svoje pravice, se loti narodno-odbranskega »Pohoda« zmeraj humoristično nastrojenje. Humor je seveda bolj pohojene narave, no pa, kakor kdo more.

Da narodne odbrance zlasti togoti, kadar naš list poroča, kako so Slovenci njihovi bratci v nacionalizmu izžemali, to se razume. Kajti če bi se vsi Slovenci že kedaj zavedli, da vendar krivica ne more biti stalni njihov delež, kam bi potem z unitarističnim edinstvenim nacionalizmom.

Takole skuša torej »Pohod« smešiti slovenske zahteve:

In »Slovenija« misli, da si bo pridobila še posebne zasluge, če poudarja in razkriva potrebe in zahteve Slovenije. Te potrebe in zahteve vidimo vsi in smo vsi za to, da se čimprej izvedejo in uresničijo.

Torej vidijo te zahteve celo nacionalci! Zakaj pa se niso zavzeli zanje, ko je bil na vladi edinstveni režim, ko vendar ni bil dopušen niti dvom, da skrbi za vse enako. Pa ne da bi bila pravičnost ovira tihe in postopne likvidacije, za kakršno je pač najbolj primeren izčrepan, zlomljen, varno uničen narod?

Ne, nacionalci so vedeli, kaj delajo, ko so dali vse enemu središču, v tem središču pa Slovincem 10 odstotkov, torej toliko ko nič besede. In ker »Pohod« to ve, zato se norčuje dalje:

Gospodje, ki so sedaj v vladi, so sami tako dobri pokončni Slovenci, da ne dvomimo o njih namenu in pomenu in upamo, da bodo gotovo dosegli in dali, kar je njihova dolžnost.

Izmed tistih, »ki so sedaj v vladi«, sta sicer samo dva Slovence, dva izmed dvajsetih ali kolikor jih je že, torej nekako 10 odstotkov. »Pohod« ve, kaj in koliko to pomeni. Ve tudi, da je samo pri tem načinu državnega ustroja moglo priti do tistih velikanskih naših dajatev. In ve še bolj, da teh 10 odstotkov ne bo nikoli zmoglo večine, ker je v centralizmu ne more zmoči. Kajti v centralizmu more samo večina res kaj doseči. A vseeno je treba precej cinizma za tole opazko:

Posebno »Slovenija« zahteva, da spravijo naši zastopniki nazaj ves denar, kar smo ga plačali v Beograd. Mi smo vsi za to. (Če je denar še tam? Če ni o jej!)

Ne, poredni »Pohod«, toliko ti pa le še povemo, čeravno veš sicer zaradi svojih nacionalnih zvez vse to še bolje, kakor mi: O jej, denar ni več tam. Denar je dobro spravljen.

Zato pa tudi vemo, da vi nacionalisti niste za to. In da nikoli za to ne boste. Kajti taka stvar bi zadela naravnost vse edinstvene sveitnje.

Potem pripoveduje »Pohod« o naših kulturnih načrtih, ki se mu že celo komični zde. Skoraj bi rekli, da ima v tem pogledu nekoliko prav. Kajti te načrte bi mogli uresničiti, bi jih bili celo že zdavnaj uresničili, če bi bili imeli svojo finančno upravo, če bi ne bilo treba metati milijard nacionalni čaršiji v malho. »Pohod« pa ve, kako je smešna misel, da bi kedaj dobili kaj svojega denarja nazaj. Pa zbija šale:

Načrtov imamo torej dovolj. In ne majhnih in neznahtnih. Med nje spada tudi nova bolnica. Uboga slovenska publika je morala zaradi te bolnice že marsikatero preslišati. Kakor da bi bila tako omejena, da ne razume in ne čuti, da je nova bolnica res potrebna.

Kakor da bi bilo to od nje (namreč te publike) odvisno, ali se bo nova bolnica gradila ali ne.

Ne, res, »Pohod« ima spet prav, od te publike pri današnjih nacionalnih razmerah ni prav nič odvisno, če se bo nova bolnica zidala ali ne. Na to, prav na to, smo mi že dovoljkrat opozorili, opozorili zlasti, da je pri unitarističnem sestavu zastonj vsako upanje. Ali od publike je odvisno nekaj drugega: da namreč pokaže hrbet sestavu, ki njegove osnovne pravice maloti in smeši.

S tega stališča pa so celo stvari, kakor takšenle sestavek v letošnji 19. številki »Pohoda« zelo koristne. Kajti tudi slepec mora spregledati, kam to vodi. Saj je po nacionalnem »krasna prazna fraza« zahtevati, da se postavi v Ljubljani za naš slovenski denar primerna bolnica, dokler je na jugu polno »endemične sifilide«, pa nič bolnic. Iz česar izbaja, da moramo dati najprej denar za to, da se

Na ta izliv jugoslovenskega nacionalnega srca je »Pohod« za trenutek pozabil. »Uboga slovenska publika« pa ga ni preslišala. In skrbeli bomo mi, da ga tudi pozabila ne bo.

Mali zapiski

Prepovedani letaki.

Državno pravdnišvo v Zagrebu je prepovedalo širiti tele letake:

1. »Hrvatskim studentima i javnosti«;
2. »Resolucija«;
3. »Govor pretsjednika dr. Vlatka Mačeka«.

Vsi ti letaki so izšli v Zagrebu.

Iz bizantinskega pravopisa.

»Pohod« piše o »borbeni pripadnosti jugoslovenski Misli«.

Saj pravimo, križ je s temi nacionalnimi ljudmi. Po bizantinsko bi se moralo pisati o »Borbeni PriPadnosti JugoSlovenski MiSli«.

Sploh bi priporočali jugoslovenom, da poslej male črke odpravijo. Tako vsaj ne bodo imeli borbenih konfliktov s svojo nacionalno Vestjo.

V Beogradu dele.

Ministrski svet je odobril znesek 75 milijonov dinarjev za javna dela. Od teh jih dobi menda Slovenija 7,5 milijonov.

Glede na naše dajatve bi jih morala dobiti Slovenija vsaj 13,5 milijonov. Ne glede na to, da je bila pri prejšnjih dodelitvah tako prikrajšana, da bi ji šlo že samo zato precej več. Na vse to opozarjamo slovenske zastopnike, kjerkoli so že.

Kdor ima, ta pa da.

Kakor beremo v »Slovincu«, je prejšnja občinska uprava darovala »Sokolu« vsega skupaj 42.213 m² sveta v vrednosti kakih dveh milijonov dinarjev.

Nepotrebna skromnost.

»Völkischer Beobachter« uradno glasilo nemškega fašizma, piše:

»Mi Nemci ne mislimo priporočati Angležem svoje končno najdene narodne življenjske oblike. Ni nobenega fašističnega ograjanja britanske demokracije in svobode!«